

**NORTH MAHARASHTRA UNIVERSITY,
JALGAON**

**REVISED SYLLABUS
FOR
T.Y.B.A.
SANSKRIT-G3
SEM-V
SEM-VI**

**w.e.f.
JUNE-2015**

उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव
प्राचीन भारतीय भाषा (संस्कृत-पाली-अर्धमागधी) अभ्यासमंडळ
बी.ए. तृतीय वर्ष संस्कृत (सामान्य)
(जून २०१५ पासून लागू)
पेपरचे नाव - साहित्य
पेपर क्र. - जी-३ (SNK-३५१)

सत्र ५ वे

नेमलेला अभ्यासक्रम

भामिनीविलास (प्रथम प्रास्ताविकविलास) - पंडीतराज जगन्नाथ

गट - अ)	अध्ययन व अध्यापनाचे हेतू व वैशिष्ट्ये	०५
	i. कवी पंडीतराज जगन्नाथाच्या काव्याची ओळख	
	ii. कवी पंडीतराज जगन्नाथाची काव्यशैली जाणणे	
गट -ब)	अध्ययन व अध्यापन	३५
	i. श्लोकाचे भाषांतर	
	ii. साहित्यिक सौंदर्य	
	iii. ग्रंथ वैशिष्ट्ये	

संदर्भ ग्रंथ

- भामिनीविलास (हिन्दी), महावीरप्रसाद द्विवेदी, गंगाविष्णू श्रीकृष्णदास प्रकाशन
मुंबई - १९९१
- भामिनीविलास (हिन्दी), संपादक - राधेश्याम मिश्र, चौखंबा संस्कृत संस्थान, वाराणसी
- भामिनीविलास (मराठी), प्रास्ताविकविलास, संपादक - प्रा. भाग्यश्री भलवतकर,
केसीई सोसायटीचे विविधता प्रशिक्षण केंद्र, जळगाव

प्रश्नपत्रिका स्वरूप

प्रश्न १)	वस्तुनिष्ठ प्रश्न (१० पैकी १०)	१० गुण
प्रश्न २)	भाषांतर करा (३ पैकी २)	१० गुण
प्रश्न ३)	ससंदर्भ स्पष्टीकरण द्या (३ पैकी २)	१० गुण
प्रश्न ४)	दीर्घोत्तर प्रश्न (२ पैकी १)	
	किंवा	
	विवेचक परिच्छेद (३ पैकी २)	१० गुण
	अंतर्गत मूल्यमापन	१० गुण
एकूण गुण		५० गुण

उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव
प्राचीन भारतीय भाषा (संस्कृत-पाली-अर्धमागधी) अभ्यासमंडळ
बी.ए. तृतीय वर्ष संस्कृत (सामान्य)
(नवीन अभ्यासक्रम सत्रपद्धत)
(जून २०१५ पासून लागू)
पेपरचे नाव - साहित्य
पेपर क्र. - जी-३ (SNK-३६१)

सत्र ६ वे

नेमलेला अभ्यासक्रम - रत्नावली - श्रीहर्ष

गट - अ)	अध्ययन व अध्यापनाचे हेतू व वैशिष्ट्ये	०५
	i. नाटककार श्रीहर्षाचा परिचय करून देणे	
	ii. श्रीहर्षाच्या कलाकृतींची ओळख करून देणे	
	iii. संस्कृत नाटककारांमध्ये श्रीहर्षाचे व त्यांच्या कलाकृतींचे महत्त्व जाणणे	
गट -ब)	अध्ययन व अध्यापन	३५
	i. भाषांतर	
	ii. काव्य सौंदर्य	
	iii. नाटकाची वैशिष्ट्ये	
	iv. नाटकीय योजना	

संदर्भ ग्रंथ

- i. रत्नावली (श्रीहर्ष - प्रा. म. मो. केळकर, प्रा. हातवळणे)

प्रश्नपत्रिका स्वरूप

प्रश्न १)	वस्तुनिष्ठ प्रश्न (१० पैकी १०)	१० गुण
प्रश्न २)	भाषांतर करा (३ पैकी २)	१० गुण
प्रश्न ३)	ससंदर्भ स्पष्टीकरण द्या (३ पैकी २)	१० गुण
प्रश्न ४)	दीर्घोत्तर प्रश्न (२ पैकी १)	१० गुण
	किंवा	
	विवेचक परिच्छेद (३ पैकी २)	१० गुण
	अंतर्गत मूल्यमापन	१० गुण
एकूण गुण		५० गुण

उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव

प्राचीन भारतीय भाषा (संस्कृत-पाली-अर्धमागधी) अभ्यासमंडळ

बी.ए. तृतीय वर्ष संस्कृत (सामान्य)

(नवीन अभ्यासक्रम सत्रपद्धत)

(जून २०१५ पासून लागू)

पेपरचे नाव - भगवद्गीता व हर्षचरितसार

पेपर क्र. - एस-३ (SNK-३५१)

सत्र ५ वे

नेमलेला अभ्यासक्रम - भगवद्गीता (कर्मयोग)

भगवद्गीता (कर्मयोग)

गट - अ)	अध्ययन व अध्यापनाचे हेतू व वैशिष्ट्ये	०५
	i. गीता तत्वज्ञानाची ओळख करून देणे	
	ii. गीतेतील कर्मश्रेष्ठत्व प्रतिपादनाचा सिद्धांत जाणणे	
	iii. गीतेचे भारतीय समाज जीवनातील स्थान व महत्त्व जाणणे	
गट -ब)	अध्ययन व अध्यापन	३५
	i. भाषांतर	
	ii. कर्मसिद्धांत	
	iii. काव्यसौंदर्य	

संदर्भ ग्रंथ

- i. भगवद्गीतेतील कर्मयोग (संकलित श्लोक) - प्रा. म. मो. केळकर, उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ प्रकाशन, जळगाव

प्रश्नपत्रिका स्वरूप

प्रश्न १)	वस्तुनिष्ठ प्रश्न (१० पैकी १०)	१० गुण
प्रश्न २)	भाषांतर करा (३ पैकी २)	१० गुण
प्रश्न ३)	ससंदर्भ स्पष्टीकरण द्या (३ पैकी २)	१० गुण
प्रश्न ४)	दीर्घोत्तर प्रश्न (२ पैकी १)	
	किंवा	
	विवेचक परिच्छेद (३ पैकी २)	१० गुण
	अंतर्गत मूल्यमापन	१० गुण

एकूण गुण ५० गुण

उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव

प्राचीन भारतीय भाषा (संस्कृत-पाली-अर्धमागधी) अभ्यासमंडळ

बी.ए. तृतीय वर्ष संस्कृत (विशेष)

(नवीन अभ्यासक्रम सत्रपद्धत)

(जून २०१५ पासून लागू)

पेपरचे नाव - भगवद्गीता व हर्षचरितसार

पेपर क्र. - एस-३ (SNK-३६२)

सत्र ६ वे

नेमलेला अभ्यासक्रम - कादम्बरी - हर्षचरितसार (कवी बाणभट्ट)

हर्षचरितसार (१ ला व २ रा उच्छ्वास)

गट - अ)	अध्ययन व अध्यापनाचे हेतू व वैशिष्ट्ये	०५
	i. संस्कृत साहित्यातील गद्य काव्यप्रकाराची ओळख करून देणे	
	ii. बाणभट्टाचे संस्कृत साहित्यातील योगदान	
	iii. गद्य काव्याची वैशिष्ट्ये जाणणे	
गट - ब)	अध्ययन व अध्यापन	३५
	i. भाषांतर	
	ii. हर्षचरिताचे काव्यसौंदर्य	
	iii. बाणभट्टाची भाषा शैली	
	iv. गद्य काव्याचे लक्षण व निकष	

संदर्भ ग्रंथ

- श्रीहर्ष चरितसार - बाणभट्ट, संपादक - डॉ. अनुपमा डोंगरे, रूचा प्रकाशन, नागपूर
- श्रीहर्ष चरितसार - बाणभट्ट, संपा. प्रा. नीला सोमलवार, कौमुदी प्रकाशन, पुणे

प्रश्नपत्रिका स्वरूप

प्रश्न १)	वस्तुनिष्ठ प्रश्न (१० पैकी १०)	१० गुण
प्रश्न २)	भाषांतर करा (४ पैकी २)	१० गुण
प्रश्न ३)	ससंदर्भ स्पष्टीकरण द्या (४ पैकी २)	१० गुण
प्रश्न ४)	दीर्घोत्तर प्रश्न (२ पैकी १)	१० गुण
	अंतर्गत मूल्यमापन	१० गुण

	एकूण गुण	५० गुण
--	----------	--------

उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव
प्राचीन भारतीय भाषा (संस्कृत-पाली-अर्धमागधी) अभ्यासमंडळ
बी.ए. तृतीय वर्ष संस्कृत (विशेष)
(नवीन अभ्यासक्रम सत्रपद्धत)
(जून २०१५ पासून लागू)

पेपरचे नाव - 'वेद व व्याकरण '
पेपर क्र. - एस-४ (SNK-३६२)

सत्र ५ वे

नेमलेला अभ्यासक्रम - ऋग्वेद (निवडक ७ सूक्त)

i) सूर्यसूक्त - १.११५	ii) उषःसूक्त - ५.८०
iii) सोमसूक्त - ९.११३	iv) मण्डूकसूक्त - ७.१०३
v) अक्षसूक्त - १०.३४	vi) पुरुषसूक्त - १०.९१
vii) विश्वामित्र नदी संवाद सूक्त - ३.३३	

ऋग्वेद

गट - अ)	अध्ययन व अध्यापनाचे हेतू व वैशिष्ट्ये	०५
	i. वेदांची विषयवस्तू जाणणे	
	ii. वेदांचे साहित्यिक जाणणे	
गट - ब)	अध्ययन व अध्यापन	३५
	i. भाषांतर	
	ii. तत्कालीन सामाजिक व राजकीय परिस्थितीचा आढावा घेणे	
	iii. वेद ग्रंथांचे साहित्यिक महत्त्व	

- iv. सूक्तातील देवता स्वरूपाचा आढावा घेणे
- v. वैदिक स्वर आघाताचे महत्त्व जाणणे

संदर्भ ग्रंथ

- i. ऋक्सूक्तवैजयंती - संपा. प्रा. वेलणकर
- ii. ऋग्वेद - संपा. श्री. भीमराव कुळकर्णी
- iii. ऋग्वेदाचे मराठी भाषांतर - चित्रावशास्त्री

प्रश्नपत्रिका स्वरूप

प्रश्न १)	वस्तुनिष्ठ प्रश्न (१० पैकी १०)	१० गुण
प्रश्न २)	भाषांतर करा (४ पैकी २)	१० गुण
प्रश्न ३)	देवतांचे स्वरूप (४ पैकी २)	१० गुण
प्रश्न ४)	विवेचक परिच्छेद द्या (४ पैकी २)	१० गुण
	अंतर्गत मूल्यमापन	१० गुण

एकूण गुण

५० गुण

उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव
प्राचीन भारतीय भाषा (संस्कृत-पाली-अर्धमागधी) अभ्यासमंडळ
बी.ए. तृतीय वर्ष संस्कृत (विशेष)
(नवीन अभ्यासक्रम सत्रपद्धत)
(जून २०१५ पासून लागू)

पेपरचे नाव - वेद व व्याकरण
पेपर क्र. - एस-४ (SNK-३६३)

सत्र ६ वे

नेमलेला अभ्यासक्रम - संज्ञा व लघुसिद्धान्तकौमुदी (संज्ञा व संधी प्रकरण)

गट - अ)	अध्ययन व अध्यापनाचे हेतू व वैशिष्ट्ये	०५
	i. व्याकरण व परंपरेची ओळख करून देणे	
	ii. व्याकरणशास्त्राचे बदलते स्वरूप जाणणे	
	iii. सूत्रांचे स्पष्टीकरण	
गट -ब)	अध्ययन व अध्यापन	३५
	i. सूत्रांचे विश्लेषण	
	ii. सूत्रार्थ लावणे	
	iii. संज्ञा - स्वर-संधी, व्यंजन संधी व विसर्ग संधीचा आढावा घेणे	

संदर्भ ग्रंथ

- i. लघुसिद्धान्तकौमुदी - चंद्रिका (हिंदी), व्याख्यासहित - विजयमिश्र शास्त्री, चौखम्बा विद्याभवन, वाराणसी
- ii. लघुसिद्धान्तकौमुदी (मराठी) - म. म. वासुदेवशास्त्री अभ्यंकर, ३६५, नवी सदाशिव पेठ, फडके चौक, पुणे-२
- iii. लघुसिद्धान्तकौमुदी - प्रा. नीला सोमलवार, कौमुदी प्रकाशन, यवतमाळ-४४५००१
- iv. लघुसिद्धान्तकौमुदी - म.दा. साठे
- v. सुलभ संस्कृत लेखन, डॉ. ज्योत्स्ना खरे, सौ. मृणालिनी कुळकर्णी, डायमंड प्रकाशन, पुणे
- vi. रचनानुवाद कौमुदी - चौखम्बा भवन प्रकाशन, वाराणसी

प्रश्नपत्रिका स्वरूप

प्रश्न १)	वस्तुनिष्ठ प्रश्न (१० पैकी १०)	१० गुण
प्रश्न २)	सूत्रांचे स्पष्टीकरण द्या (५ पैकी ३)	१५ गुण
प्रश्न ३)	ससूत्र संधी सोडवा (४ पैकी २)	१० गुण
प्रश्न ४)	निबंध लिहा	०५ गुण
	अंतर्गत मूल्यमापन	१० गुण
एकूण गुण		५० गुण

समकक्ष अभ्यासक्रम

पेपर क्र.	जुना अभ्यासक्रम	सत्रपद्धतीनुसार विभाजित अभ्यासक्रम
जी-३	<p><u>सत्र ५ वे (SNK - ३५१)</u> i) भामिनीविलास - पंडितराज जगन्नाथ (प्रथम प्रास्ताविकविलास) - अंतर्गत - १० गुण, बहिस्थः - ४० गुण एकूण ५० गुण</p> <p><u>सत्र ६ वे (SNK - ३६१)</u> ii) उत्तररामचरितम - भवभूती (अंक १ ते ३ सूक्ष्म अभ्यास व संपूर्ण स्थूल अभ्यास) - अंतर्गत - १० गुण, बहिस्थः - ४० गुण एकूण ५० गुण</p>	<p><u>सत्र ५ वे (SNK - ३५१)</u> i) भामिनीविलास - पंडितराज जगन्नाथ (प्रथम प्रास्ताविकविलास) - अंतर्गत - १० गुण, बहिस्थः - ४० गुण एकूण ५० गुण</p> <p><u>सत्र ६ वे (SNK - ३६१)</u> i) रत्नावली श्रीहर्ष - अंतर्गत - १० गुण, बहिस्थः - ४० गुण एकूण ५० गुण</p>
एस-३	<p><u>सत्र ५ वे (SNK - ३५२)</u> i) भगवद्गीता - कर्मयोग - अंतर्गत - १० गुण, बहिस्थः - ४० गुण एकूण ५० गुण</p> <p><u>सत्र ६ वे (SNK - ३६२)</u> ii) कादम्बरी - (शुकनासोपदेश) - बाणभट्ट - अंतर्गत - १० गुण, बहिस्थः - ४० गुण एकूण ५० गुण</p>	<p><u>सत्र ५ वे (SNK - ३५२)</u> i) भगवद्गीता - कर्मयोग - अंतर्गत - १० गुण, बहिस्थः - ४० गुण एकूण ५० गुण</p> <p><u>सत्र ६ वे (SNK - ३६२)</u> i) हर्षचरितसार (१ व २ उच्छ्वास) - अंतर्गत - १० गुण, बहिस्थः - ४० गुण एकूण ५० गुण</p>
एस-४	<p><u>सत्र ५ वे (SNK - ३५३)</u> i) मनुस्मृति - (७ वा अध्याय) ii) ऋग्वेद (निवडक ७ सूक्त) - अंतर्गत - १० गुण, बहिस्थः - ४० गुण एकूण ५० गुण</p> <p><u>सत्र ६ वे (SNK - ३६३)</u> iii) लघुसिद्धान्तकौमुदी (संधी प्रकरण) - अंतर्गत - १० गुण, बहिस्थः - ४० गुण एकूण ५० गुण</p>	<p><u>सत्र ५ वे (SNK - ३५३)</u> i) ऋग्वेद (निवडक ७ सूक्त) <u>सत्र ६ वे (SNK - ३६३)</u> - अंतर्गत - १० गुण, बहिस्थः - ४० गुण एकूण ५० गुण</p> <p>i) लघुसिद्धान्तकौमुदी व निबंध (संज्ञा संधी प्रकरण) - अंतर्गत - १० गुण, बहिस्थः - ४० गुण एकूण ५० गुण</p>

उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव

तृतीय वर्ष संस्कृत

जून २०१५ पासून अंमलात येणारे अभ्यासक्रम

रोजगाराच्या उपलब्ध होणाऱ्या संधी

- शाळा व महाविद्यालयांत शिक्षक, प्राध्यापक
- तुलनात्मक भाषेच्या अभ्यासाची संशोधनात संधी
- भाषाशास्त्रीय दृष्टीने नातून देश, विदेशात संशोधनास संधी
- भाषांतरकार याचा रोजगार (उदा. आयुर्वेद पं. इ.)
- शीलालेख, ताम्रपत्र, भुर्जपत्र, हस्तलिखित शास्त्रातून पुरातत्त्व विभागात काम करायची संधी
- भाषाप्रभुत्व असल्यास आकाशवाणी, दूरदर्शनवरून निवेदन, सूत्रसंचालक रूपाने काम करायची संधी
- भाषालिखित तून वृत्तपत्रातून लेखनाची संधी
- संगणकाद्वारा भाषाविषयक वेबसाइट्स सॉफ्टवेअर तयार करायची संधी
- मतिमंद मुलांना उच्चारणासाठी संस्कृत भाषेच्या माध्यमातून उच्चारणात शुद्धीसाठी वर्ग घेणे
- उत्तम वक्ता होणे
- स्पर्धा परीक्षांमध्ये जसे MPSC, UPSC मध्ये संस्कृत मुख्य विषय म्हणून निवडले जाता येते.
- भारतीय सैन्यदलात धर्मगुरु पदांसाठी संधी
- भाषाविषयक प्रशिक्षण निर्मितीमध्ये संधी